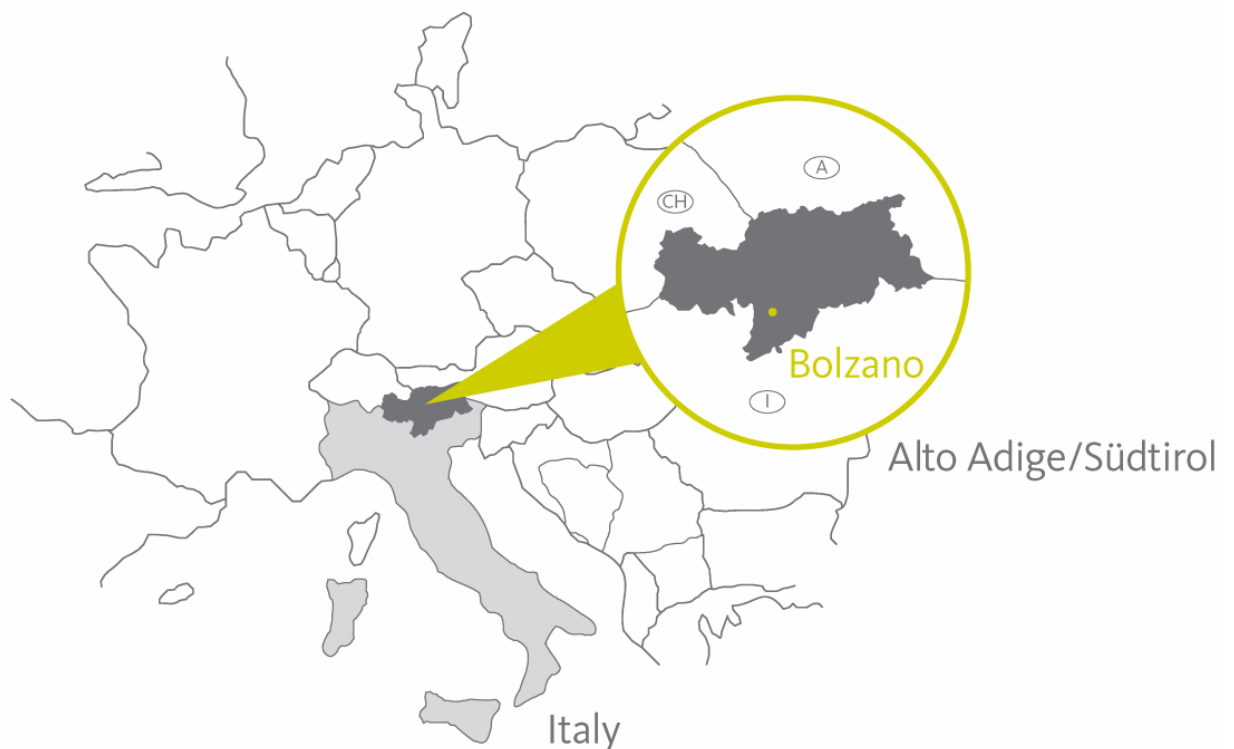

Proefavond 15 oktober 2011 : Alto Adige

Waar het zuiden het noorden werd!

Vlakbij de Oostenrijkse grens ligt het noordelijkste wijngebied van Italië, Trentino-Alto Adige. Hoewel dikwijls in één adem genoemd gaat het hem hier over 2 verschillende (deel)wijnstreken. Vroeger was dit wijngebied het meest zuidelijke van Oostenrijk, nu het meest noordelijke van Italië. Daarom hebben de Duitssprekende Italiaanse inwoners het niet over Alto Adige maar over Südtirol. De onderste helft van het gebied dankt zijn naam aan de stad Trento, het bovenste gedeelte aan de rivier Adige.

Het grootste wijngaardareaal treft men aan in de provincie Trentino, 9.000 hectare tegenover ongeveer 5.200 hectare in Alto Adige. De regio telt twee overkoepelende DOC's, de Trentino DOC en de Alto Adige DOC, die ieder weer onderverdeeld zijn in subzones of wijntypes. Daarnaast zijn er nog 5 andere DOC's en 3 IGT's. Wijn verbouwen in Trentino Alto-Adige is niet bepaald gemakkelijk te noemen. Zo heeft deze bergachtige *regione* slechts 15% land ter beschikking dat bewerkt kan worden. Bovendien ligt dat vaak op de berghellingen, met als gevolg steile terrassen. Op wijngedebied maakt men van oudsher gebruik van preeelbouw, met als doel het gebladerte tegen overmatige hitte te beschermen. Er lijkt één voordeel aan vast te zitten: de niet gemakkelijke manier van wijnbouw, dwingt wijnboeren zich te concentreren op kwaliteit. Alto Adige is een regio met veel afwisseling in klimaat en bodemgesteldheid, zelfs binnen de kleinste gebieden. De regio is gezegend met meer dan 300 dagen zonschijn per jaar, flinke schommelingen tussen dag- en nachttemperatuur en een gemiddelde temperatuur van boven de 18°C tijdens het groeiseizoen. De met sneeuw bedekte Dolomieten beschermen de wijngaarden tegen koude winden en voorkomen zo schade aan de planten. De laagste wijngaarden liggen op 230 meter hoogte en de hoogste op 990 meter boven zeeniveau. In de Adige vallei, de Oltreadige en de Bassa Atesina bestaat de grond uit een mengsel van harde bergsteen, rivierbezinksel en porfier. In de omgeving van Bolzano komt daar nog gletsjerpuijn en vulkanisch gesteente bij en in de Isarco vallei en de Val Venosta leisteen.

Een beetje geschiedenis

Deze regio is één van de oudste wijnregio's in Europa. Er bestond al wijnbouw lang voor in 15 BC de Romeinen deze streek inlijfden. Tot hun grote verwondering maar vooral interesse merkten de veroveraars op dat de lokale bevolking de wijnen stockeerden in houten vaten en niet, zoals men gewend was in Rome, in amfora's of lederen zakken. Grote vooruitgang kwam pas veel later toen in het begin van de 18^e eeuw verschillende Franse en Beierse kloosterordes wijnkelders stichtten. De Habsburgse periode zorgde verder voor groei en de inbreng van nieuwe variëteiten, uiteraard gericht op de Oostenrijkse k(l)ant. Grote verandering bracht wereldoorlog 1 teweeg: Südtirol werd in 1919 overgedragen aan Italië en werd Alto Adige! Veel van de Duitstalige inwoners konden hier niet gemakkelijk mee omgaan, en nog steeds spreekt een deel van de (voornamelijk oudere) inwoners van deze streek dan ook Duits. Het is nog maar enkele tientallen jaren geleden dat er in de streek Alto Adige ernstige politieke

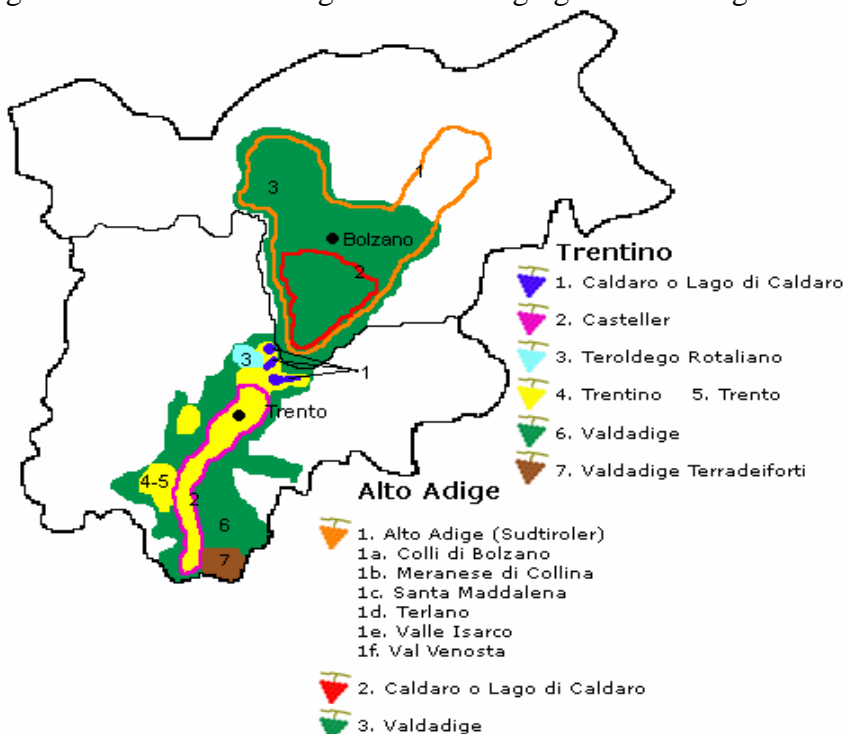
spanningen heersten, compleet met ondergrondse terreurorganisaties. Bij wijze van compromis heeft de Alto Adige een autonome status gekregen, en is het Duits gelijkgesteld aan het Italiaans. In deze streek zijn verkeersborden en plaatsnaamborden dan ook tweetalig. Hierdoor krijgt deze streek een uitstraling die vergelijkbaar is met de Elzas. De grote vooruitgang op wijnvlak is er vanaf 1980 gekomen. Nu behoren de – vooral witte - wijnen van Alto Adige tot de top van Italië.

Indeling (zie ook kaartje volgende pagina)

Alto Adige heeft in feite 3 DOC's: Alto Adige, Lago di Caldaro en Valdadige, waarbij de DOC Alto Adige het gehele gebied bestrijkt en de andere twee specifieke zones binnen dit gebied zijn. Binnen de DOC Alto Adige liggen nog 6 andere gebieden die een aparte vermelding hebben gekregen. Reden is dat hier bijzondere producten voortgebracht worden die uniek zijn. Dit wordt veroorzaakt door de per gebied sterk wisselende bodemgesteldheid en de vele microklimaten die in een dergelijke bergstreek een rol spelen.

- Alto Adige (Südtirol) + evt druif 74,2%
- (A.A.) Lago di Caldaro (Kalterersee) 8,9 %
- A.A. Valle Isarco (Südtirol Eisacktaler) 5,8 %
- A.A. Santa Maddalena (Südtirol Sankt-Magdalener) 4,5% (enkel rood)
- A.A. Colli di Bolzano (Südtirol Bozner Leiten) 0,2 % (enkel rood)
- A.A. Valle Venosta (Südtirol Vinschgau) 0,6%
- A.A. Terlano (Südtirol Terlaner) 3,2% (enkel wit)
- A.A. Meranese (Südtirol Meraner) 2,5% (enkel rood)

Zoals je merkt in de opsomming hierboven wordt de aanduiding DOC Alto Adige het meest gebruikt. Al dan niet mag er een toevoeging van het deelgebied zijn aan de benaming.

Zone di produzione vini D.O.C.

- **Alto Adige**
- **Valdadige**
- **Lago di Caldaro**

Sottozone di produzione vini D.O.C.

- **Meranese**
- **Valle Isarco**
- **Santa Maddalena**
- **Colli di Bolzano**
- **Terlano**

Druivenrassen

Witte druivenrassen

- Bianchetta Trevigiana
- Chardonnay
- Kerner
- Incrocio Manzoni 6.0.13
- Moscato Giallo
- Moscato Rosa
- Muller Thurgau
- Nosiola
- Pinot Bianco
- Pinot Grigio
- Riesling Renano
- Riesling Italico
- Sauvignon
- Sylvaner Verde
- Traminer Aromatico
- Trebbiano Toscano
- Veltliner

Blauwe druivenrassen

- Cabernet Franc
- Cabernet Sauvignon
- Enantio
- Lagrein
- Malvasia
- Marzemino
- Merlot
- Meunier
- Negrara
- Pavana
- Pinot Nero
- Portoghese
- Rebo
- Schiava Gentile = Kleinvernatsch
- Schiava Grigia = Grauvernatsch
- Schiava Grossa = Grossvernatsch
- Teroldego

De meest gebruikte druivenvariëteiten zijn voor de witte wijnen de pinot bianco, chardonnay en pinot grigio, maar ook de sauvignon blanc groeit in populariteit. De aromatische, kruidige gewürztraminer - die zijn naam dankt aan het plaatsje Tramin - heeft een speciale plaats in de Alto Adige. De sylvaner, müller- thurgau, kerner, veltliner and riesling groeien hoofdzakelijk in de koelere gebieden. De moscato giallo completeert de rij. De inheemse schiava voert met 30% van de totale beplanting de lijst met blauwe variëteiten aan. Ook de fluwelige lagrein, eveneens een inheemse soort, wordt veel gebruikt. Daarnaast zijn nobele variëteiten zoals de cabernet sauvignon, merlot and pinot noir in de Alto Adige aangeplant. Zeldzamer zijn de malvasia en de moscato rosa. De wijnen die uit deze druiven voortkomen zijn stuk voor stuk authentieke en onderscheidende wijnen waarin het karakter van deze schitterende regio tot uiting komt. Alto Adige staat vandaag de dag bij wijndrinkers en –professionals bekend als bron van elegante en aromatische witte wijnen, producten van de zuidelijke zon in combinatie met de koelte van de Alpen. De rode wijnen zijn geliefd vanwege hun sappige fruit en fluweelzachte tannines.

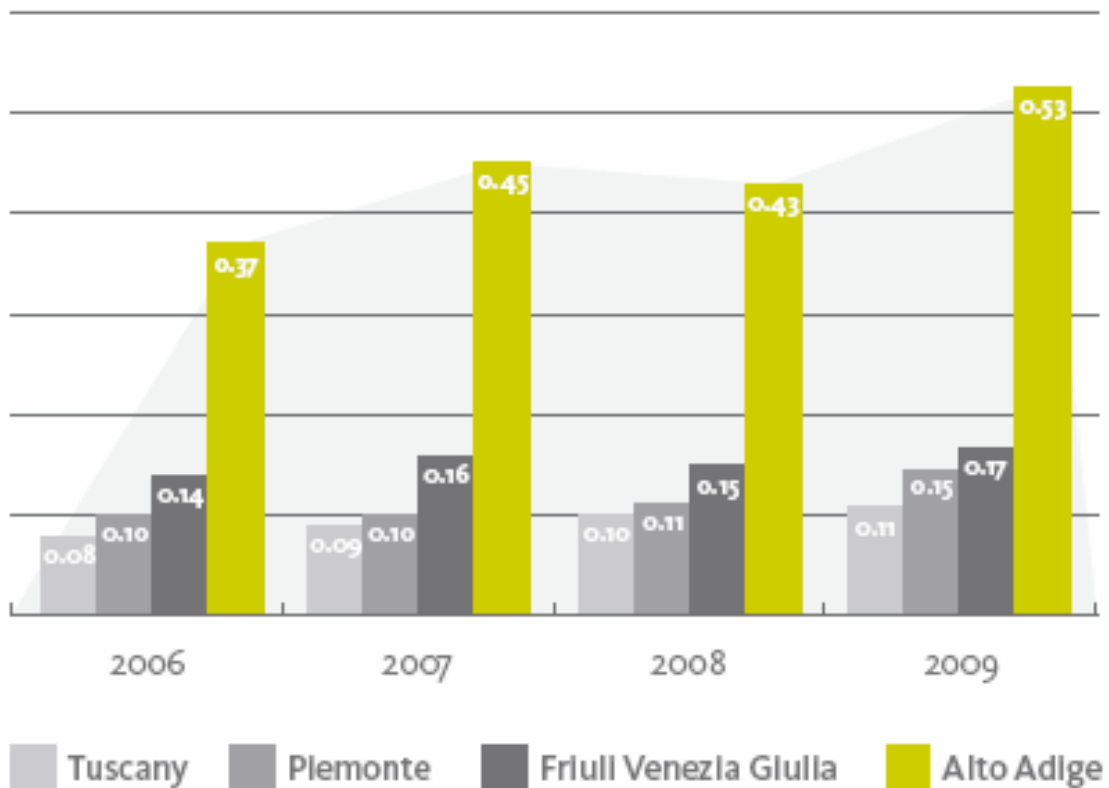
Onderscheidingen

Vandaag de dag is ongeveer 5.127 ha met wijngaarden beplant in Alto Adige. Van de totale wijnproductie in deze regio heeft maar liefst 98% een DOC-classificatie. Ofschoon de regio krap 1% van de totale Italiaanse wijnproductie voor zijn rekening neemt, vallen haar wijnen regelmatig in de prijzen en worden zij geroemd in de toonaangevende nationale en internationale wijngidsen. De regio beroemt zich op verschillende types producenten van kleine onafhankelijke wijnbouwers tot grotere wijnbedrijven en wijncoöperaties. Waar in andere regio's de coöperaties een glansloos imago hebben, zo zijn ze hier gefocust op kwaliteit. Een typische coöperatie heeft een paar honderd leden, die ieder afzonderlijk een perceel verbouwen dat gemiddeld minder dan 1 ha groot is. Vijftien wijncoöperaties produceren bijna 70% van de wijn uit deze regio. De overige 30% wordt geproduceerd door wijnbedrijven en onafhankelijke wijnbouwers.

Zoals elk jaar wordt met veel spanning uitgekeken naar de door Gambero Rosso en Slow Food uitgegeven wijnbijbel 'I Vini d'Italia'. Zeker in Zuid-Tirol waar deze regio uit de Italiaanse Alpen er telkens in slaagt een relatief groot aantal 'Tre Bicchieri' binnen te halen. In 2007 behaalden ze maar liefst 23 'Tre Bicchieri' wijnen op een totaal van 282 topwijnen! Zuid-Tirol is een klein paradijs voor wijnliefhebbers: het bekleedt na Piemonte, Toscane, Friuli en Veneto

de 5de plaats als regio met het hoogste aantal 3 bicchiere wijnen en dat op slechts 1 % van het Italiaanse wijnbouwareaal.....

PERCENTAGE OF "THREE GLASS" WINES IN RELATION TO TOTAL VINEYARD AREA

De wijnhuizen

1°) Cantina Valle Isarco

In 1964 opgericht door 24 leden, telt dit bedrijf vandaag de dag 130 leden. Jaarlijks worden 750.000 flessen geproduceerd waarvan 90% witte wijnen. De 10 witte wijnen kenmerken zich door het verleidelijke aroma, de minerale toetsen en een elegant karakter. Vanaf de oprichting is men zich blijven richten op 2 basisprincipes: respect voor de regionale typiciteiten en hoge, kwalitatieve normen voor de vinificatie.

2°) Cantina Bolzano

Deze cantina telt momenteel 200 leden voor een gezamenlijke 310 ha. Door recente samensmeltingen is dit nu één van de topcantina's geworden van de streek.

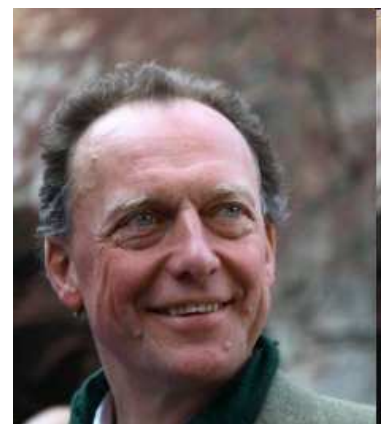
3°) Cantina Nals Margreid

Eenheid maakt macht. Met dit motto in gedachten sloten de traditionele wijnhuizen Cantina Nals (1932) en Margreid (1954) een verbintenis in 1985. Vandaag de dag onderhouden 140 wijnbouwers 150 ha. Deze cantina staat open voor nieuwe methodes en technieken die garant staan voor een hoge kwaliteit.

4°) Tenutae Lageder

Alois Lageder staat synoniem voor de hoogste standaards in kwaliteit zowel in de wijnproductie als voor de omgeving. Het wijnbedrijf is gestart in 1823 en Alois vertegenwoordigt nu de 5e generatie. De wijnproductie geschiedt nagenoeg geheel biologisch, biodynamisch. Hij bezit nu bijna 100 hectare wijngaard en koopt nog eens voor 60 hectare druiven aan bij uitgezochte kwekers. Dat maakt zijn domein tot het grootste familiedomein in Südtirol. Toen hij in de jaren 1980 de leiding van het familiebedrijf op zich nam, gooide hij het roer volledig om. In een tijd waarin een overvloedige oogst de belangrijkste doelstelling was, koos hij resoluut voor een beheersing van de oogst, voor kwaliteit in plaats van

kwantiteit. Zowel in zijn eigen familie als in de streek werd dat met argusogen gevolgd. Aloïs Lageder kreeg gelijk: in korte tijd slaagde hij erin om het familiebedrijf in omvang te verdubbelen. In tegenstelling tot de meeste plaatselijke wijnbedrijven, die grotendeels op Italië zijn gericht, exporteert Lageder twee derde van zijn productie naar andere Europese landen, maar ook naar de Verenigde Staten en Japan.

5°) Köfererhof

Sinds 1940 is dit domein van 5 ha in handen van de familie Kerschbaumer, momenteel Gunther Kerschbaumer. De wijngaarden zijn gelegen tussen de 700 en 800 m hoogte. Er worden jaarlijks ongeveer 48.000 flessen geproduceerd.

6°) Cantina Tramin

Deze cantina is opgericht in 1898 door pastoor Christian Schrott, toen afgevaardigde van het parlement in Wenen. Nu telt het bedrijf 290 leden voor 230 ha. Tussen de talloze internationale en nationale onderscheidingen zit o.a. de titel van “beste oenoloog” van Italië voor de oenoloog van de firma, Willi Stürz.

7°) Cantina San Michele Appiano

Witte wijnen uit Alto Adige proeven zonder deze cantina aan bod te laten komen zou ongelooflijk ongehoord zijn, een regelrechte schande! Deze cantina wordt niet alleen gerekend tot de beste wijnhuizen van Alto Adige maar eveneens tot één van de leidende wijnbedrijven van heel Italië. Met haar 360 leden, 370 ha wijngaard en een jaarlijkse productie van ongeveer

2,5 miljoen flessen heeft zij naam gemaakt bij een groot publiek. Onder het label Sankt Valentin vallen een aantal prestigieuze witte wijnen van de pinot grigio en de sauvignon blanc. De keldermeester, Hans Terzer, wordt geplaatst in de top 10 van de beste wijnmakers ter wereld. Met hun sauvignon blanc Sankt Valentin behaalde deze cantina onafgebroken elk jaar de hoogste onderscheiding “tre bicchieri” in de Gambero Rosso, en dit al 15 jaar lang! Geen enkele andere witte wijn uit Italië heeft dit kunnen evenaren.

Nuttige links

- www.altoadigewines.com
- www.italiaansewijnwijzer.nl
- www.winecountry.it

Bruno De Witte